

האומנם הוכרעה השאלה?

חולב עובד יחיד 60 פרות בשתי קבוצות של 30 ראש בכל קבוצה. משתי קבוצות אלה נח לבת האחת במשך 55 דקות ואילו השניה מצריכה 75 דקות. זמנים אלה הושגו על ידי החולב הזריז מתוך צוות העובדים ואילו חולב אחר מוכרח להקדיש לאותן הפרות באותה משמרת לילה 65 דקות ו-95 דקות. הבדלים דומים אפשר בוודאי למצוא ברוב המשקים שלנו, כאשר מידת ההתמחות של החולבים שלנו שונה מאוד והעדרים טרם בוררו מבחינת התאמתם לחליבה במכונות.

בתנאים אלה נראית לי עבודתם של וולקני ולב² כנועות מאוד ומסקנתם ההחלטית, הפוסלת את המפולש, כבלתי משכנעת. יחד עם זאת אינני חושש לנזק מפרסום המסקנה, כשם שלא הייתי חושש לנזק, לו פסלו את הטיפול העורפי, כי אני בדעה ששניהם רצויים, ובתנאים טובים ושונים אפשר להשיג תוצאות טובות בשניהם. מעניין לציין שבארץ נבנו יותר בתי חליבה לפי דגם המפולש מבלי שמישהו המליץ על זה במיוחד.

בטרם אעיר את הערותי לפרטי עבודתם של וולקני ולב ברצוני לקבוע שבארה"ב קיימות צורות רבות של בתי חליבה והספק העבודה בכלם נע בתנאים טובים בגבולות 30 פרה לעובד לשעה, ואין שם מסקנות פסקניות לא לחיוב ולא לשלילה לגבי אף אחת מהן. הצורות השונות נובעות מגודל העדרים, מהצורך להתאים מבנים קיימים לצרכי החליבה וכן מטעמים של בעלי המשקים. דבר אחד יסודי התקבל בארה"ב, ואף אנו יכולים להצטרף אליהם, שהמאמץ והזמן המושקעים בחליבה בעמדות מוגבהות הם באופן ניכר קטנים מאשר בחליבה בעמדות שהן בגובה אחד עם רצפת החולב.

ועתה לפרטים:

א. התצפיות נערכו באופן המשאיר פתח להרבה מקריות. רק בשני בתי חליבה נסקרו

יש ובעיות מקצועיות ניתנות לדיון ולהסקת מסקנות חד משמעיות, אולם יש מקרים ובהם יכולתנו רק להצביע על דברים מבלי למצוא להם את הפתרונות הבדוקים ואנו נאלצים להשאיר את השאלה פתוחה ולקיים דברים לצור רותיהם השונות בהתאם לנתונים מקומיים ספציפיים ובהתאם לטעמים של האנשים העוסקים בכך. אין זה מוסיף משהו לטובת הענין כשהרפולגותות מחריפות ומבקשים הכרעה, בה בשעה שהפתרון הטוב ביותר הוא באי הכרעה ובהתחירות שבין הצורות השונות. בתולדות הוויכוח המקצועי בענף שלנו בארץ רשומות פרשיות אחדות מהסוג הזה, למשל: מרעה זרוע — כן או לא, רפת בנויה עם ראשי הפרות למרכז או לחוץ, מגדלי החמצה או מיכלים אופקיים, ועוד. והנה התעוררה בעיית טיפוס בתי החליבה: המיתקנים הם חדשים והניסיון בהם מועט אף בארצות הברית, משם העתקנו את צורות בתי החליבה, ועוד פחות מזה אצלנו. הגישה לבחינת הבעיה מצד כל המטפלים בה היא זהירה מאד, ויותר משיש מסקנות ברורות, ולו אפילו בפרט זה או אחר, הננו עדים להסתייגויות רבות. לדוגמה נצטט את דבריהם של החוקרים האמריקאים מוריס ובויד מקורנל יוניברסיטי בארה"ב מתוך הדו"ח¹ על תצפיותיהם בשאלה הנדונה: „ברוב המחקרים שנעשו בשאלת חליבת פרות בתנאי משק ובעדרים שבתחנות ניסיון לא הצליחו להוכיח הבדלים משמעותיים בנוגע לכמות העבודה המושקעת בטיפוסים השונים של בתי החליבה בגלל ההבדלים הגדולים בין עובד אחד לשני וכן השוני של הפרות, אשר מטשטשים את ההבדלים הנרשמים בהסתכלויות. ההבדלים עלולים להיות בזמן או במאמץ, שני הגורמים הפיזיים של עבודת החליבה“.

ההנחה הזו מתאימה גם במציאות שלנו, ולדוגמה אביא נתונים ממשק מסוים אשר לו בית החליבה מטיפוס המפולש. בחליבת הלילה

² בחינת היעילות של שני טיפוס בתי חליבה בישראל, משק הבקר והחלב, מס' 15.

¹ Time and effect to Milk Cows, Agr. Engineering, Aug. 1955.

לפי הרושם שלי מתנהלת העבודה במפולש ביותר נחת מאשר בעורפי משתי סיבות פשוטות: 1. החולב צריך לשרת רק שתי יחידות חליבה והמתיחות שלו היא משום כך יותר קטנה; 2. שטח העבודה שלו יותר מצומצם ושתי היחידות שהוא משרתן הן תמיד לנגד עיניו. ובמרחק של כהושטת יד בלבד. כיוון שמדובר על רושם מותר לי בוודאי להסתמך גם על רושם של עוד חברים ולומר שלא נתקלתי בשיחות עם חולבים שהיו שותפים לרושם של המתבררים.

ד. טיב ההכנה במפולש עולה על זה שב-עורפי, כי נעשית בזמן שיחידות החליבה מופע-לות על הפרות שממול ויש שהות לרחיצה יסודית, לעיסוי והורדת צליפים בעוד שההכנה בעורפי נעשית תחת לחץ המיתקן המובטל המוחזק בשוטף הגביעים. למעשה קורה לעיתים קרובות שבעורפי מרכיבים „על ריק” בטרם החלב „ירד” לפטמות ואילו במפולש מרכיבים לרוב על פטמות מלאות. כמובן שבהתאם לכך גם טיב החליבה במפולש עולה על זה שבעורפי.

ה. שטיפת הגביעים בין חליבת פרה אחת לשניה היא בעורפי טובה יותר, כי יש בבית חליבה זה יותר פנאי לפעולה זו מאשר במפולש.

ו. המגרעת העיקרית של מפולש היא בזאת שפרה אשר מאריכה לחלוב מעכבת עוד שבע פרות אחרות; גורם זה יש לו משקל מיוחד בעדרים שלנו שטרם בוררו בכיוון התכונות של החליבה הנוחה, אבל הוא יצטמצם בלי ספק בעתיד.

בסיכום הנני להציע שנלך בעקבות הבוקרים שבכל העולם ולא לדחוק את הקץ. אין להגיע בבטחון להפרדת הנתונים השונים ובחינתם האובייקטיבית; המקריות וה„הרושם” אינם יסוד מספיק להכרעות. טוב שיש לנו בתי חליבה מטיפוסים שונים, וייטיבו הבוקרים לעשות אם יבקרו ברבים מהם ככל האפשר, ישוחחו עם החולבים, יתרשמו מן העבודה והניסיון ובעצמם יחליטו באיזו צורה לבחור.

שלמה וגשל

5-6 חליבות ואילו בכל יתר המקומות נסקרה חליבה אחת של חולב אחד בלבד. אם כי נרשמו על יסוד הסקירות האלה מספרים רבים מאוד הרי כל אחד אשר יודע את עבודת החליבה באופן מעשי יאשר שבשביל לקבל רושם מושלם ככל האפשר נחוץ לחזור ולהתבונן בעבודת אותו חולב מספר פעמים. יתר על כן, נחוץ להתבונן בעבודת כל חברי הצוות ולא באחד שנקלע באופן מקרי. למעשה לא שיקפו המספרים שנרשמו את המציאות; דבר זה אושר ע"י החברים במשקים וגם ע"י המדריך למכונות החליבה המבקר במשקים לעתים קרובות והתרשמותו היא בלי ספק יסודית יותר מזו של מחברי הדו"ח על המחקר.

ב. בפרק הדין בהשקעות הדרושות להקמת שני הטיפוסים השונים בולט הדבר שבידי המ-חברים היתה אינפורמציה לקויה. חדר החליבה של המפולש הוא קטן ב-10 מ"ר מחדר החליבה העורפי ומחירם, לפי האומדן הזהיר ביותר, הוא — 500 ל"י. קומביין החליבה עבור המפולש הוא בשתי יחידות יותר קטן וגם קווי הנירוסטה בו הם קצרים יותר. הפרשים אלה בהוצאות מתבטאים גם כן ב-1500 ל"י וביחד מסתכם ההפרש ב-2000 ל"י, שהם 8% ממחיר בית החליבה. אני אמנם מסכים שאפילו סכום גדול כזה אין לו משקל מכריע כאשר משוכנעים שהמבנה היקר עולה ביעילותו על הזול יותר, אבל אי דיוק כה גדול מערער את הבטחון גם לגבי פרטים אחרים.

ג. המאמץ בעבודה אמנם קשור בכמות הפסיעות אבל לא בזה בלבד. יש משקל רב למהירות ההליכה והמתיחות „שלא לפגר” אחרי המכונה. גם המחברים מודים שיש „מאמץ נוסף בעבודה מלבד זה שבוטא בהליכה אבל מתקבל הרושם שגם מאמץ זה גדול יותר בשדרה (מפור לש) מאשר בטנדם”. לא אכנס בוויכוח בקשר לכמות ההליכה, אם כי ההפרש נראה לי פנטסטי והוא נובע בוודאי מהערכה בלתי נכונה של ההליכה לרוחב התעלה שהיא לפי נסיוני, כעין „דשדוש רגליים” והושטת ידיים ולא הליכה של ממש, אבל במה שנוגע ל„רושם” הנני חולק על דעת המחברים לחלוטין.